

Birinci vitse-prezidentlik institutunun yaradılması Azərbaycanın müasir simasının yeni və mütərəqqi əlamətidir

Sırr deyil ki, Azərbaycanda institusional sferanı, idarəetmənin təkmilləşdirilməsini, daha çevik və səmərəli komandanın formalaşmasını, demokratik dəyişikliklərə hüquqi əsaslar yaradılmasını özündə ehtiva edən siyasi islahatlar aparılır. Müasirləşməni strateji hədəf seçən Azərbaycan idarəetmə sahəsində reallaşdırılan islahatlarda da qabaqcıl ölkələrin təcrübəsinə istinad edir. Dövlət idarəçiliyini bir dəfə qurulan və heç vaxt dəyişməyəcək mexanizm kimi təsəvvür etmək əsla düzgün deyil. Qloballaşma şəraitində isə belə yanaşma zərərli, milli maraqlara, təhlükəsizliyin təmin olunmasına təhdidlər yaradır.

Zaman ötdükcə, yeni reallıqlar yarandıqca qarşıya çıxan tələblər də dəyişir. Ölkəmizdə reallaşdırılan institusional islahatlar da milli idarəetmə sisteminin dövrün dəyişən tələblərinə uyğun qurulmasını özündə ehtiva edir. Bütövlükdə idarəetmə sisteminin səmərəli qurulması öz növbəsində ölkənin qarşıya qoyulan yeni hədəflərə doğru inamla irəliləməsinə və yeni nailiyyətlər qazanmasını şərtləndirir. Aparılan islahatlar institusional təsisatların, müvafiq dövlət qurumlarının daim dəyişən çağırışlara adekvat addımlar atmaq iqtidarında olmasına münbit zəmin yaradır. Məhz, 2016-cı il sent-

Bəhrüz QULİYEV,
"Səs" qəzetinin Baş redaktoru,
siyasi ekspert

yabrın 26-da respublikamızda Konstitusiyaya islahatları ilə bağlı keçirilən referendumla əsasən dövlət idarəçiliyində yeni təsisatın - Birinci vitse-prezidentlik institutunun yaradılması böyük aktuallıq daşıyırdı. Beləliklə də, dövlət idarəçiliyində funksional vahid kimi Birinci vitse-prezidentlik institutunun yaradılması Azərbaycanın müasir simasının yeni və mütərəqqi bir əlamətidir.

Bəs, vitse-prezidentlik institutu nədir?

Vitse-prezidentlik elmi baxımdan iki mühüm istiqaməti əhatə edə bilər: birincisi, dövlət rəhbərinin müəyyən məqamlarda əvəz olunması, səlahiyyətlərin icrasını həyata keçirmək; ikincisi, səlahiyyətlərin rəhbər-köməkçilər kimi bölünməsinə təmin etmək. Anlayışın elmi əsasları onu deməyə əsas verir ki, vitse-prezidentlər prezidentin

öz vəzifəsini icra edə bilmədiyi hallarda onun vəzifə səlahiyyətlərini icra edən şəxslərlə yanaşı, konstitusional səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi üzrə köməkçi rəhbər şəxslərdir. Bu yanaşma həm də məfhumun təyinatı funksiyasını şərtləndirir. Elmi tərkib onu deməyə əsas verir ki, onlar hakimiyyət qolları üzrə prezident səlahiyyətlərinin icrası ilə məşğul ola bilərlər.

Vitse-prezidentlik institutunun fəlsəfi anlayışının iki baza xətti mövcuddur: hakimiyyətin ali pilləsində siyasi idarəçilikdə rəngarəngliyin formalaşdırılması və ali idarəçiliyin dərinləşdirilməsi və şaxələndirilməsi-şaquli və üfiqi iyerarxiyanın həm sadələşdirilməsi, həm də çoxqatlı olması. Hər iki xətt vəhdətlik yaradır, bütövlüğü və möhkəmlənməni təmin edir. Vitse-prezidentlik dövlət idarəçiliyində mövcud olan daxili piramidaların birləşməsindən yeni məzmunlu ali piramidaları meydana gətirən şərtləndirici dayaq elementi rolunu oynayır. Vitse-prezidentlik sahəsində pikdə birləşən piramidaların sayı artır və həm də böyümüş formada olur. Vitse-prezidentlik yeni piramidal xətlərin meydana gəlməsini və həcmcə daxili iri piramidaları yaradır.

Təsadüfi deyil ki, bu yolu illər öncə keçən Amerika Birləşmiş Ştatları, Cənubi Afrika Respublikası, bəzi Avropa və Latın Amerikasının ölkələri dövlətin cəmiyyətin həyatında daha fəal iş aparmaq üçün məhz vitse-prezidentlik institutuna müraciət ediblər. ABŞ-da və Bolqarıstanda hətta vitse-prezidentlər seçki yolu ilə müəyyənləşirlər. Hər bir prezidentliyə namizəd işləmək istədiyi vitse-pre-

zidentin də namizədliyini irəli sürür. Prezident və vitse-prezident seçildikdən sonra dövlət idarəçiliyini həyata keçirirlər. Lakin bu vitse-prezidentlərin prezidentin siyasətinə qarşı çıxmaq hüququ yoxdur. İsveçrə Konfederasiyasında da prezidentlə və vitse-prezident seçilir, lakin federal məclis tərəfindən.

İdarəçilik sahəsində mütərəqqi sistem olaraq qəbul edilən vitse-prezidentlik institutu Azərbaycanda da formalaşdırılıb. Artıq tarixə dönmə 2017-ci il referendum yolu ilə təsdiqlənən Konstitusiyaya islahatlarının reallaşdırılması istiqamətində mühüm il olub. Prezident İlham Əliyevin 2017-ci il 21 fevral tarixində imzaladığı müvafiq Sərəncama əsasən Mehriban Arif qızı Əliyeva Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti təyin olunub. Təhlükəsizlik Şurasının iclasında Birinci vitse-prezidenti təqdim edən Prezident İlham Əliyev deyib: "Mehriban Əliyeva uzun illərdir ki, ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında, mədəni həyatımızda mühüm və fəal rol oynayır".

Ötən dövrdə Birinci vitse-prezidentin komandası formalaşmışdır. Artıq Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə Birinci vitse-prezidentlik institutu funksional təsisat kimi uğurla fəaliyyət göstərir. Ötən qısa müddətdə əldə olunan uğurlar təsdiqləyir ki, Birinci vitse-prezidentlik institutu idarəetmənin çevikliyini və səmərəliliyini artırır. Təbii ki, burada Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın xarizması, yüksək idarəçilik təcrübəsi mühüm rol oynayır. Prezident İlham Əliyev Təhlükəsizlik Şurasının iclasında

Mehriban xanım Əliyevanın malik olduğu yüksək keyfiyyətlərə diqqət çəkib: "Qeyd etməliyəm ki, Mehriban Əliyeva çox peşəkar, bilikli, təcrübəli, prinsipial, çox xeyirxah bir insandır. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan xalqı ona böyük rəğbət və sevgi ilə yanaşır".

Qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycan cəmiyyəti Mehriban Əliyevanın ölkənin Birinci vitse-prezidenti vəzifəsində çoxşaxəli fəaliyyətinə böyük maraq göstərib. İnsanlar inandıqları, etimad bəslədikləri Mehriban xanım Əliyevanın təyinat aldığı yeni məsuliyyətli vəzifədə Azərbaycan naminə fədakar fəaliyyətini təqdir edirlər. Mehriban xanım Əliyeva mütəmadi olaraq cəmiyyətin həssas təbəqələrinin problemlərini həll etməyə, ana nəvəsinə ehtiyac duyan uşaqları sevindirməyə, zəngin mədəniyyətimizi təbliğ etməyə, müxtəlif istiqamətlərdə yeni layihələr reallaşdırmağa böyük səy göstərir. Yeni funksional təsisatın rəhbəri vəzifəsində gördüyü bu kimi genişmiqyaslı işlər isə cəmiyyətdə onun nüfuzunu daha da artırır.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti və birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyeva çoxşaxəli fəaliyyəti ilə təkcə ölkəmizdə deyil, onun hüdudlarından kənar da böyük rəğbət və nüfuz qazanıb. Bunun səbəbi təkcə tutduğu yüksək vəzifə və mövqə ilə bağlı deyil. Onu köməyə və qayğıya ehtiyacı olan insanların, xüsusilə uşaqların yanında tez-tez görmək olar. Talassemiyalı uşaqlar, erməni işğalı nəticəsində yurd yerindən didərgin salınmış məcburi köçkünlər

Birinci vitse-prezidentlik institutunun yaradılması Azərbaycanın müasir simasının yeni və mütərəqqi əlamətidir

Mehriban Əliyevaya pənah yeri kimi baxır və öz ümidlərində yanırlar. Mehriban Əliyevanın Birinci vitse-prezident təyin olunmasının 3-cü ili tamam olacaq.

Ötən üç ildə Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva dövlət başçısının və ona ümid bəsləyən insanların etimadını layiqincə doğruldub. O, əsas diqqətini sosial problemlərin, əhəlinin aztəminatlı təbəqələrinin problemlərinin həlli üzərində cəmləşdirib. Mehriban xanım Birinci vitse-prezident kimi ilk müşavirəsini Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin yataqxanalarında müvəqqəti məskunlaşmış qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin köçürülməsinə həsr etdi. Müvafiq qurumlar qarşısında məsələni belə qoydu ki, bu sahədə işlər iki istiqamətdə qurulmalıdır: yeni mənzillər, yeni binalar tikilməli və inşa olunan binalar keyfiyyət standartlarına tam cavab verməlidir. İlk mərhələdə dörd min köçkün ailəsinin yeni mənzillə, həmçinin iş yerləri ilə təmin etmək vəzifəsi qarşıya qoyuldu.

Çox keçmədən Lökbatan qəsəbəsində məcburi köçkünlər üçün 1026 mənzildən ibarət müasir yaşayış kompleksinin təməli qoyuldu. Daha sonra qəzalı vəziyyətdə olan binalarda məskunlaşmış məcburi köçkün ailələrinin yeni mənzillərlə təmin olunması layihəsinin icrası çərçivəsində onlara Abşeron rayonunun Masazır və Mehdiabad qəsəbələrində yeni mənzillər verildi. İş adamlarının yardımı ilə 214 ailə yeni inşa olunmuş və tam təmirli mənzillərə köçürüldü. Bir qədar sonra Masazır, Ramana qəsəbələrində və Xətai rayonunda yeni binaların istifadəyə verilməsi ilə daha 725 məcburi köçkün ailəsinin mənzil şəraiti yaxşılaşdırıldı. Bu, Birinci vitse-prezidentin rəhbərliyi və təşəbbüsü ilə görülən işlərin heç də tam siyahısı deyil.

Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu dövlətin təhsillə bağlı strategiyasının həyata keçirilməsində yaxından iştirak edir. Fondun bu sahədə gördüyü

işlər sırasında "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" proqramının müstəsna əhəmiyyəti var. 2003-cü ildən indiyədək ölkədə 3 mindən çox məktəb tikilib və ya yenidən qurulub, geniş bazaya malik təhsil infrastrukturunu yaradılıb. Beləliklə, ölkədə təhsilə qayğı, onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi işi ümummilli səviyyəyə qaldırılıb.

Azərbaycanda birinci xanım institutu faktiki olaraq İlham Əliyev Prezident seçildikdən sonra formalaşdı. Dövlət başçısının xanımı Mehriban Əliyeva uzun illərdir ki, ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edir, çiyini sosial problemlərin yükü altına verir, bir çox global tədbirlərin təşkilatçılığını cəsarətlə üzərinə götürür. Biz onu hadisələrin mərkəzində, insanların arasında görməyə adət etmişik. Mehriban Əliyevanın birinci xanım missiyasına yanaşması onun təbiətindən və xarakterindən doğan bir yanaşmadır. O, həyatının mənasını Vətənə, xalqa və insanlara xidmətdə görür.

Bütün bunlara görə də Mehriban Əliyevanın Birinci vitse-prezident təyin olunması cəmiyyətdə məntiqi qərar kimi qarşılandı. Bundan bir neçə gün sonra "Rossiya 1" telekanalının "Vesti nedeli" proqramına müsahibəsində yeni təyinatın üzərinə qoyduğu böyük məsuliyyət barədə danışan Mehriban Əliyeva deyirdi: "Mən Prezidentin etimadını, ən başlıcası isə mənə inanan, ümid bəsləyən insanların etimadını doğrultmalıyam". Elə bu məramla da özünün ömür kitabını yazır, hər ötən il isə bu kitabı daha parlaq, daha şərəfli sətirələrlə zənginləşdirir. Mehriban xanımın təşəbbüsü, dəstəyi ilə həyata keçirilən çoxsaylı və irimiqyaslı layihələr böyük rezonans doğurur. Təhsil, səhiyyə, mədəniyyət sahəsində müxtəlif layihələrin reallaşdırılması bu sahələrin inkişafına misilsiz töhfələr verir. Ötən müddətdə onun dəstəyi ilə yüzlərlə məktəb, xəstəxana tikilib. Səhsiz-hesabsız xeyriyyəçilik tədbir-

ləri isə onun rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunu şərəf və mərhəmət ünvanına çevirib.

Fondun mədəniyyətimiz, incəsənətimizlə bağlı layihələri isə mənəvi, tarixi, mədəni irsimizin qorunması işində müstəsna rola malikdir. Azərbaycanın birinci xanımı ölkəmizdəki qədim tarixi abidə və ziyarətgahların, məscid və ibadətqahların, dini abidələrimizin bərpası və yenidən qurulması, abadlaşdırılması istiqamətində misilsiz xidmət göstərir. Müstəqillik tariximizin əlamətdar hadisələrini, ölkəmizin böyük uğurla ev sahibliyi etdiyi birinci Avropa Oyunları, eləcə də IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının Təşkilat komitələrinin sədri kimi fədakar fəaliyyəti Mehriban Əliyevanı xalqın gözündə bir daha ucaldı.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın 2016-cı il Aprel döyüşləri zamanı Azərbaycan Ordusunun yaralanmış bir qrup əsgər və zabitləri ilə görüşü, döyüşlərdə yaralanmış əsgər və zabitlərin yüksək texnologiyalı protezlərlə təmin edilməsi barədə tapşırıq verməsi indi də minnətdarlıq hissi ilə xatırlanır. Bu, bir daha göstərir ki, onun Vətənə xidmət fəlsəfəsinin təməlinə, fəaliyyətinin əsasında mənsub olduğu xalqa, millətə sevgi dayanır. O, əzmkar fəaliyyətini həm də sivil dünyada sülhün, sabitliyin, sivilizasiyalararası dialoqun, bir sözlə, insanlığın tərəqqisinə yönələn ali ideyaların reallaşdırılmasına, bu sahələrdə səylərin birləşdirilməsinə yönəldib.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın humanitar layihələri sərhəd tanımır, xeyriyyəçilik tədbirləri bir sıra ölkələri, qitələri əhatə edir. Pakistanda qızlar üçün yeni məktəbin tikintisi, İslamabadda, eləcə də Pakistanın digər əyalətlərində silsilə humanitar aksiyalar bir sıradandır. Versal sarayının bir hissəsinin və Strasburqda orta əsrlərə aid kilsənin, Luvr

muzeyi qalereyasından birinin, Roma katekombalarının bərpası, Həştərxanda Azərbaycan-Rusiya dostluq körpüsünün tikilməsi, Müqəddəs Mələksima Knyaz Vladimire Rusiyada ilk abidə ucaldılması və digər layihələr Heydər Əliyev Fondunun xeyriyyəçilik işlərinin heç də tam olmayan siyahısıdır. Onun rəhbəri olduğu Fond uzun illərdir ki, Azərbaycanın humanitar və mədəni diplomatiyasının səlahiyyətli nümayəndəsinə çevrilib və bu fəaliyyət hər şeydən əvvəl dünyada Azərbaycanın təqdimatı və Azərbaycanın təbliğidir.

Təsədüfi deyil ki, beynəlxalq ictimaiyyət Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanı Cənubi Qafqazın ən nüfuzlu xanımı kimi səciyyətləndirir, onun Şərqi ölkələrində siyasətin yalnız kişi işi olması barədə stereotipi dağıtdığını etiraf edirlər. Təltif olunduğu çoxsaylı nüfuzlu beynəlxalq mükafatlar - Rusiyanın "Dostluq" ordeni, Fransanın "Şərəf legionu" ordeni, UNESCO-nun "Qızıl Motsart" medalı, Rusiyanın Yüzlük Messenatları Beynəlxalq Xeyriyyə Fondunun "Yaquət xaç" ordeni, II dərəcəli Müqəddəs Mələksima Knyaginya Olqa ordeni onun dünyadakı nüfuzunun göstəricisidir. Bu təltiflərin hər birinin arxasında bilik, ağıl və iradə, peşəkarlıq və təcrübə, prinsiplilik və xeyirxahlıq, ən əsası xalqına, dövlətinə, insanlığa, bəşəriyyətə sevgi dayanır. Onun ən böyük mükafatı isə Azərbaycan xalqının rəğbəti və sevgisidir.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva siyasi karyerası və ictimai fəaliyyəti dövründə başladığı bütün işlərin öhdəsindən böyük məharətlə və ustalıqla gəlir. Hər kəs inanır ki, Mehriban xanım hazırda qüdrətli, nüfuzlu dövlətə çevrilmiş Azərbaycanın gələcək inkişafı, xalqımızın firavanlığı naminə çoxşaxəli fəaliyyətini bundan sonra da əzmlə davam etdirəcək.